

Sag C-530/23 [Barała]¹**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

17. august 2023

Forelæggende ret:

Sąd Rejonowy we Włocławku (Polen)

Afgørelse af:

17. august 2023

Straffesagen mod:

K.P.

Hovedsagens genstand

Straffesag mod en person, der er under psykiatrisk behandling, og som er sigtet for at være i besiddelse af euforiserende stoffer samt kørsel under påvirkning af disse stoffer.

Genstand og retsgrundlag for forelæggelsen

Fortolkning af de processuelle garantier for sårbare eller udsatte personers adgang til advokatbistand inden for EU-retten – nationale bestemmelser forenelighed med EU-retten – beføjelse eller forpligtelse til at tilsidesætte bestemmelser i national ret, der er uforenelige med direktiverne – direktivers umiddelbare anvendelighed – beføjelse eller forpligtelse til at se bort fra beviser i en straffesag, der er indsamlet i strid med direktiverne – anklagemyndighedens pligter i forbindelse med effektiv retlig beskyttelse – foreneligheden af bestemmelser, der bemyndiger justitsministeren til at udstede bindende instrukser til anklagere, med EU-retten – artikel 267 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde

¹ Den foreliggende sags navn er et vedtaget navn. Det svarer ikke til et navn på en part i sagen.

Præjudicielle spørgsmål

1. Skal artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, og artikel 9 i, sammenholdt med 18., 19., 24., og 27. betragtning til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/1919 af 26. oktober 2016 om retshjælp til mistænkte og tiltalte i straffesager og til eftersøgte i sager angående europæiske arrestordre, sammenholdt med artikel 3, stk. 2, litra a) og litra c) og artikel 3, stk. 3, litra a), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2013/48/EU af 22. oktober 2013 om retten til adgang til advokatbistand i straffesager og i sager angående europæiske arrestordre og om retten til at få en tredjemand underrettet ved frihedsberøvelse og til at kommunikere med tredjemand og med konsulære myndigheder under frihedsberøvelsen, fortolket i overensstemmelse med retningslinjerne fastlagt i punkt 6, 7, 11, 13 i Kommissionens henstilling af 27. november 2013 om retssikkerhedsgarantier for sårbare personer, der er mistænkt eller tiltalt i straffesager, fortolkes således, at disse bestemmelser indfører en ufravigelig norm, der har direkte virkning og som gør det uantageligt at gennemføre foranstaltninger, såsom afhøring af en sårbar eller udsat person, uden tilstedeværelse af en advokat, i en situation, hvor der foreligger objektive og faktuelle grunde til, at der skal bevilges retshjælp, når efterforskningsmyndigheden samtidigt undlader at bevilge retshjælp ex officio (herunder også akut eller foreløbig) uden unødigt forsinkelse og inden personen (en sårbar person in concreto) afhøres af politiet, en anden retshåndhævende myndighed eller en domstol, eller før konkrete efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger udføres[?]

2. Skal artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, og artikel 9 i, sammenholdt med 18., 19., 24., og 27. betragtning til [direktiv 2016/1919], sammenholdt med artikel 1, stk. 2, i [direktiv 2013/48], fortolket i overensstemmelse med retningslinjerne fastlagt i punkt 6, 7, 11, 13 i Kommissionens henstilling af 27. november 2013 [...], selv om der er faktuelle grunde til øjeblikkelig identifikation, fortolkes således, at manglende identifikation af en potentielt sårbar person eller anerkendelse af, at personen er sårbar, og den manglende mulighed for at anfægte vurderingen af personens potentielt sårbare situation samt manglende bevilling af en beskikket forsvarer for denne person, ikke under nogen omstændigheder er tilladt i sager om lovovertrædelser, der kan straffes med fængsel, og uanset det forhold, at omstændighederne omkring udeladelsen af identifikation og beskikkelsen af en forsvarer udtrykkeligt er angivet i en afgørelse, der kan anfægtes, når der er påbegyndt afhøring uden tilstedeværelse af en advokat[?]

3. Skal artikel 2, stk. 1, litra b), og artikel 4, stk. 5, samt artikel 9, sammenholdt med 18., 19., 24. og 27. betragtning sammenholdt med indholdet af artikel 1, stk. 2, i [direktiv 2016/1919], som fortolkes i henhold til retningslinjerne fastlagt i punkt 3, stk. 7, i Kommissionens henstilling af 27. november 2013 [...], fortolkes således, at en manglende indførelse af sårbarhedsformodningen i medlemsstatens straffeprocesset, indebærer en hindring for, at en mistænkt kan drage fordel af garantien i artikel 9 i [direktiv 2016/1919], fortolket i lyset af punkt 11 i

Kommissionens henstilling af 27. november 2013 [...], og at de judicielle myndigheder følgelig er forpligtede til direkte at anvende direktivets bestemmelser i en sådan situation[?]

4. I tilfælde af en bekræftende besvarelse af enten det første, det andet eller det tredje spørgsmål, skal de nævnte bestemmelser i de to direktiver således fortolkes sådan, at de er til hinder for nationale bestemmelser, såsom:

a) artikel 301, stk. 2, i strafferetsplejeloven, hvorefter den mistænkte kun efter egen anmodning afhøres under tilstedeværelse af en beskikket forsvarer, og forsvarerens manglende tilstedeværelse under afhøring af den mistænkte ikke forhindrer afhøringen;

b) artikel 79, stk. 1, nr. 3 og 4, i strafferetsplejeloven, hvorefter den tiltalte (mistænkte) i straffesagen skal have en forsvarer, hvis der er rimelig tvivl om, hvorvidt den pågældendes evne til at anerkende gerningens betydning eller kontrollere sin adfærd enten var ikke-eksisterende eller betydeligt begrænset på gerningstidspunktet, samt når der er rimelig tvivl om, hvorvidt den pågældendes mentale helbred tillader vedkommende at deltage i retssagen eller forsvare sig på en selvstændig og fornuftig måde[?]

5. Pålægger artikel 3, stk. 2, litra a), sammenholdt med artikel 3, stk. 3, litra b), i [direktiv 2013/48], sammenholdt med principperne om forrang og direktivers direkte virkning, at efterforskningsmyndighederne, domstolene og alle statslige myndigheder skal se bort fra bestemmelser i national ret, der er i strid med direktivet, som anført i det fjerde spørgsmål, og som følge heraf, på grund af udløbet af gennemførelsesfristen, at erstatte den nationale norm med bestemmelserne i direktivet, der har direkte virkning[?]

6. Skal artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, og artikel 9, sammenholdt med 19., 24., og 27. betragtning i [direktiv 2016/1919], fortolkes således, at i tilfælde af, at der ikke er beskikket en forsvarer for en sårbar eller særligt udsat person, i overensstemmelse med indholdet af punkt 3, stk. 7, i Kommissionens henstilling af 27. november 2013 [...], er politiet eller andre retshåndhavende myndigheder i forbindelse med den videre efterforskning eller undersøgelser ved politiet eller en anden retshåndhavende myndighed, herunder foranstaltninger, der ikke kan gentages for retten, hvor den pågældende person deltager, og den nationale ret, der behandler straffesagen, samt alle andre statslige myndigheder med ansvar for retsvæsenet i straffesager (dvs. efterforskningsmyndigheder) forpligtede til **at se bort fra bestemmelser i national ret, der er i strid med direktivet**, som beskrevet i det fjerde spørgsmål, og som følge heraf, er de forpligtede til, efter udløbet af gennemførelsesfristen, at erstatte den nationale norm med de bestemmelser i direktivet, der har direkte virkning[,] selv om denne person, efter afslutning af efterforskningen (eller undersøgelsen), og efter at anklagemyndigheden har indgivet en anklageskrift til retten, har valgt sin egen forsvarer [?]

7. Skal artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, og artikel 9, sammenholdt med 19., 24., og 27. betragtning, sammenholdt med artikel 1, stk. 2, i [direktiv 2016/1919], fortolket i overensstemmelse med retningslinjer i punkt 6, 7, 11 og 13 i Kommissionens henstilling af 27. november 2013 [...], fortolkes således, at **medlemsstaterne er forpligtede til at sikre øjeblikkelig identifikation og anerkendelse af en særligt udsat person samt retshjælp til mistænkte eller tiltalte i straffesager, som formodes at være særligt udsatte eller sårbare personer, og at sådan retshjælp er obligatorisk, selv i tilfælde, hvor de kompetente myndigheder ikke har anmodet en uafhængig sagkyndig om at vurdere graden af sårbarhed, den sårbare persons behov, og egnetheden af de foranstaltninger, der er truffet eller er påtænkt truffet over for den sårbare person, indtil der er foretaget en korrekt vurdering af en uafhængig ekspert[?]**

8. I tilfælde af et bekræftende svar på det syvende spørgsmål, skal de ovennævnte bestemmelser i direktivet og Kommissionens henstilling [af 27. november 2013] fortolkes således, at **de er til hinder for nationale bestemmelser som eksempelvis artikel 79, stk. 1, nr. 3 og 4, i strafferetsplejeloven**, hvorefter en tiltalt i straffesagen **kun** skal have beskikket en forsvarer, hvis der er rimelig tvivl om, hvorvidt den pågældendes evne til at erkende gerningens betydning eller kontrollere sin adfærd var ikke-eksisterende eller væsentligt begrænset på gerningstidspunktet, samt når der er rimelig tvivl om, hvorvidt den pågældendes mentale helbred tillader den pågældende at deltage i retssagen eller forsvare sig på en selvstændig og fornuftig måde[?]

9. Skal artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, og artikel 9 i, sammenholdt med 19., 24., og 27. betragtning til [direktiv 2016/1919], sammenholdt med artikel 1, stk. 2, i [direktiv 2013/48], fortolket i overensstemmelse med retningslinjerne fastlagt i punkt 6, 7, 11 og 13 i Kommissionens henstilling af 27. november 2013 [...], fortolkes således, at **de kompetente myndigheder (anklagemyndigheden, politiet) senest inden politiets eller en anden kompetent myndigheds første afhøring af den mistænkte, straks skal foretage en identifikation og anerkendelse af den mistænkte sårbarhed i straffesagen og sikre den pågældende retten til retshjælp på et akut (eller foreløbigt) grundlag samt undlade at afhøre den mistænkte, indtil retshjælp er bevilget, eller indtil der ydes akut (foreløbig) hjælp til personen[?]**

10. I tilfælde af et bekræftende svar på det niende spørgsmål, skal artikel 2, stk. 1, litra b), artikel 4, stk. 5, og artikel 9 i, sammenholdt med 19., 24. og 27. betragtning til [direktiv 2016/1919], sammenholdt med artikel 1, stk. 2, i [direktiv 2016/1919], som fortolket i overensstemmelse med retningslinjerne fastlagt i punkt 6, 7, 11 og 13, i Kommissionens henstilling af 27. november 2013 [...], fortolkes således, at disse bestemmelser pålægger medlemsstaterne en pligt til klart i deres national ret at fastlægge grunde og kriterier for fravigelser fra den øjeblikkelige identifikation og anerkendelse af en særligt sårbar mistænkt i straffesager og sikre den pågældende retshjælp eller akut (foreløbig) hjælp, og enhver fravigelse skal være proportional, tidsbegrænset og må ikke krænke

princippet om retfærdig rettergang, og dette skal ske inden for rammerne af en retlig beslutning om en midlertidig fravigelse, hvilket skal kunne prøves ved en domstol [?]

11. Skal artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEUF og artikel 47 i chartret om grundlæggende rettigheder, sammenholdt med artikel 3, stk. 2, litra a), og artikel 3, stk. 3, litra a) og b), i [direktiv 2013/48], sammenholdt med artikel 1, stk. 2, i og 27. betragtning til samt artikel 8 i [direktiv 2016/1919], fortolkes således, at i tilfælde af, at en retslig myndighed undlader at bevilge retshjælp ex officio til en person, der er omfattet af sårbarhedsformodningen og/eller formodes at være særligt udsat (i overensstemmelse med punkt 7 og 11 i Kommissionens henstilling af 27. november 2013 [...]) og at præcisere årsagerne til undladelsen, har den pågældende person ret til et effektivt retsmiddel, som omfatter en national procesretlig bestemmelse såsom artikel 344a, i strafferetsplejeloven, der bestemmer, at sagen skal hjemvises til anklagemyndigheden med henblik på:

a) efterforskningsmyndighedens gennemførelse af identifikation og anerkendelse af, at den mistænkte i straffesagen, er særligt udsat;

b) at give den mistænkte mulighed for at rådføre sig med sin forsvarer, inden afhøringen påbegyndes;

c) gennemførelse af afhøring af den mistænkte med audiovisuel optagelse af afhøringen og tilstedeværelse af en forsvarer;

d) at give forsvareren mulighed for at gøre sig bekendt med sagens akter og mulighed for, at den sårbare person, og den forsvarer, der er udpeget af den mistænkte, kan fremsætte eventuelle bevisanmodninger;

12. Skal artikel 4 i [chartret], sammenholdt med artikel 6, stk. 1, TEU, artikel 2 TEU og artikel 6, stk. 3, TEU sammenholdt med artikel 3 i konventionen om beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, udarbejdet i Rom den 4. november 1950, efterfølgende ændret ved protokol nr. 3, 5 og 8 og suppleret med protokol nr. 2, sammenholdt med sårbarhedsformodningen i henhold til punkt 7 i Kommissionens henstilling af 27. november 2013 [...], fortolkes således, at en politibetjents, eller en anden person, der er bemyndiget til at foretage efterforskningsmæssige foranstaltninger, afhøring af en mistænkt på et psykiatrisk hospital, uden hensyntagen til usikkerhedstilstanden og under forhold, hvor den sigtede har væsentligt begrænset mulighed for at udtrykke sig, med psykisk sårbarhed, og uden tilstedeværelse af en forsvarer, udgør umenneskelig behandling, hvilket forkaster en sådan proceduremæssig foranstaltning, da den er i strid med grundlæggende rettigheder i Unionen[?]

13. I tilfælde af en bekræftende besvarelse af det tolvte spørgsmål, skal bestemmelserne nævnt i [dette spørgsmål] fortolkes således, at de bemyndiger (eller forpligter) en national domstol, der behandler en straffesag, der er omfattet af anvendelsesområdet for [direktiv 2016/1919], sammenholdt med punkt 7 i

Kommissionens henstilling af 27. november 2013 [...], og anvendelsesområdet for [direktiv 2013/48] til **at undlade at anvende bestemmelser i national lovgivning, der er i strid med direktivet**, herunder navnlig artikel 168a i strafferetsplejeloven, og som følge heraf, på grund af gennemførelsesfristens udløb, at erstatte den nationale bestemmelse med de bestemmelser i direktivet, der har direkte virkning, selv om personen, efter afslutning af efterforskningen (eller undersøgelsen) og anklagemyndighedens indgivelse af anklageskriftet til retten, selv har valgt en forsvarer [?]

14. Skal artikel 2, stk. 1, litra b), og artikel 4, stk. 5, samt artikel 9 i, sammenholdt med 19., 24., og 27. betragtning til [direktiv 2016/1919], med artikel 3, stk. 2, litra a), litra b) og litra c), samt artikel 3, stk. 3, litra b), i [direktiv 2013/48], og med artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU og princippet om [EU-]rettens effektive virkning, fortolkes således, at en offentlig anklager, der handler i sagens efterforskningsfase, er forpligtet til at handle i fuld overensstemmelse med kravene i direktiv 2016/1919, der har direkte virkning, og dermed sikre, at den mistænkte eller tiltalte, der er omfattet af beskyttelsen i ovennævnte direktiv, har effektiv retlig beskyttelse i sagen fra det tidligste af følgende tidspunkter:

- a) før den pågældende bliver afhørt af politiet eller en anden retshåndhævende myndighed eller retslig myndighed;
- b) på det tidspunkt, hvor retshåndhævende myndigheder eller andre kompetente myndigheder udfører efterforskningsmæssige eller andre bevissikrende foranstaltninger i henhold til artikel 3, stk. 3, litra c), i [direktiv 2013/48];
- c) umiddelbart efter frihedsberøvelsen (hvilket også omfatter opholdet på et psykiatrisk hospital), og om nødvendigt er den pågældende forpligtet til at se bort fra enhver ordre fra overordnede anklagere, hvis den offentlige anklager er overbevist om, at overholdelse af disse ordre ville skade den effektive beskyttelse af den mistænkte, som er omfattet af sårbarhedsformodningen eller formodningen om at være særligt udsat, herunder den pågældendes ret til en retfærdig rettergang eller enhver anden rettighed, som denne er tillagt ved direktiv 2016/1919 sammenholdt med direktiv 2013/48[?]

15. I tilfælde af et bekræftende svar på det fjortende spørgsmål, skal artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, der fastlægger princippet om effektiv retsbeskyttelse, sammenholdt med artikel 2 TEU, og med retsstatsprincippet, som fortolket af Domstolen (jf. Domstolens dom af 27.5.2019, sag C-508/18), og om princippet om domstolenes uafhængighed i artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU samt artikel 47 i [chartret], som fortolket af Domstolen (jf. dom af 27.2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses, sag C-64/16, EU:C:2018:117), fortolkes således, at **disse principper – henset til, at Prokurator Generalny (øverste anklager) eller overordnede anklagemyndigheder har mulighed for at udstede bindende instrukser til anklagere på lavere niveau, som kan forpligte disse anklagere til at undlade at anvende EU-bestemmelser, der har direkte**

virkning, eller hindre deres anvendelse – er til hinder for en national lovgivning, der fastslår anklagemyndighedens direkte afhængighed af den udøvende myndighed, dvs. justitsministeren, og er til hinder for nationale regler, der begrænser anklagerens uafhængighed i forhold til anvendelse af EU-retten, især:

a/ artikel 1, stk. 2, artikel 3, stk. 1, nr. 1 og 3, artikel 7, stk. 1-6 og stk. 8, og artikel 13, stk. 1 og 2, i lov af 28. januar 2016 om den offentlige anklagemyndighed, hvis indhold angiver, at justitsministeren, der samtidig er den øverste anklager, og den øverste anklagemyndighed, har ret til at udstede ordre til anklagere på lavere niveau, der begrænser eller hindrer den direkte anvendelse af EU-retten [?]

Anførte internationale bestemmelser

Den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder (herefter »EMK«): artikel 3, artikel 6, stk. 3, litra b) og litra c)

Anførte EU-retlige bestemmelser

1. Traktaten om Den Europæiske Union: artikel 2, artikel 6, artikel 9, artikel 19, stk. 1.
2. Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder: artikel 4 og artikel 47.
3. Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/1919 af 26. oktober 2016 om retshjælp til mistænkte og tiltalte i straffesager og til eftersøgte i sager angående europæiske arrestordrer (EUT af 2016, L 297, s. 1, herefter »direktiv 2016/1919«: 18., 19., 24., og 27. betragtning; artikel 2, stk. 1, litra b) og litra c), og stk. 2, artikel 4, stk. 5, artikel 8 og artikel 9.
4. Kommissionens henstilling af 27. november 2013 om retssikkerhedsgarantier for sårbare personer, der er mistænkt eller tiltalt i straffesager (EUT af 2012, C 378, s. 3, herefter »Kommissionens henstilling af 27. november 2013«): 1., 6., 7., 11. og 13. betragtning; punkt 4, 7, 11 og 13.
5. Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2013/48 af 22. oktober 2013 om ret til adgang til advokatbistand i straffesager og i sager angående europæiske arrestordrer og om ret til at få en tredjemand underrettet ved frihedsberøvelse og til at kommunikere med tredjemand og med konsulære myndigheder under frihedsberøvelsen (EUT af 2013, L 294, s. 1, herefter »direktiv 2013/48«): 50. og 51. betragtning; artikel 3.

Relevante nationale retsforskrifter

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Republikken Polens forfatning): artikel 7, artikel 9, og artikel 42, stk. 2.
2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny ((lov af 6.6.1997 – lov om straf, herefter »straffeloven«): artikel 1, artikel 31, stk. 1 og 2.
3. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks postępowania karnego (lov af 6.6.1997 om strafferetspleje, herefter »strafferetsplejeloven«): artikel 6, artikel 7, artikel 16, artikel 71, artikel 79, stk. 1, nr. 3 og 4, artikel 79, stk. 3, artikel 81, stk. 1, artikel 81a, stk. 2 og 3, artikel 137, artikel 147, stk. 1, 2 og 2b, artikel 168a, artikel 171, stk. 1, 5 og 7, artikel 175, stk. 1, artikel 245, stk. 1, artikel 298, stk. 1, artikel 300, stk. 1 og 4, artikel 301, artikel 313, stk. 1, artikel 321, artikel 326, stk. 1 og 2, artikel 344a, stk. 1 og 2, artikel 437 stk. 1 og 2, og artikel 463, stk. 1.
4. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych Dz.U. 2001, nr. 98, pos. 1070 ze zmianami (lov af 27.7.2001 om de almindelige domstoles organisation, herefter »lov om de almindelige domstoles organisation«)
5. Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze, Dz. U. 2016 pos. 176 som ændret (lov af 28.1.2016 om den offentlige anklagemyndighed): artikel 1, artikel 3, artikel 7, artikel 13 og artikel 106.

Praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i Strasbourg

1. Dom af 27. november 2008, Salduz mod Tyrkiet (ECLI:CE:ECHR:2008:1127JUD003639102) - §§ 50, 51, 54, 55, 60, 62 og 72;
2. Dom af 31. marts 2009, Płonka mod Polen (ECLI:CE:ECHR:2009:0331JUD002031002) – §§ 34, 35, 41 og 42;
3. Dom af 13. september 2016, Ibrahim m.fl. v Det Forenede Kongerige (ECLI:CE:ECHR:2016:0913JUD005054108) – §§ 249, 253-255, 257, 258, 261 og 271-274;
4. Dom af 9. november 2018, Beuze mod Belgien (ECLI:CE:ECHR:2018:1109JUD007140910).

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Straffesagen ved den forelæggende ret mod K.P., som er tiltalt for:
 - a) den 22. juli 2022 i strid med bestemmelserne i lov om forebyggelse af stofmisbrug, at have været i besiddelse af et narkotisk stof i form af marihuana i bruttomængden 8,50 gram og et psykoaktivt stof i form af amfetamin i

bruttomængden 33,83 gram, hvilket udgør en overtrædelse af artikel 62, stk. 1, i lov af 29.7.2005 om forebyggelse af stofmisbrug;

- b) den 21. juli 2022, omkring kl. 23.55, mens han var påvirket af en substans med samme virkning som alkohol, med amfetamin i blodet i en koncentration på 156,2 ng/ml, at have ført en personbil, hvilket udgør en overtrædelse af artikel 178 a, stk. 1, i straffeloven.
- 2 K.P. blev tilbageholdt klokken 00.05 af politibetjente, der et kort øjeblik inden tilbageholdelsen, før midnat, havde interesse for den tekniske tilstand af det køretøj, som han førte, men efter at have talt med K.P., kørte politiet væk. I øjeblikket forud for anholdelsen af K.P. befandt han sig uden for køretøjet, var nervøs og talte usammenhængende. På politibetjentenes anmodning udleverede han de plastikposer, han havde med, som indeholdt hvidt pulver og grønne, tørrede urter. Efter anholdelsen blev han bragt til hospitalet, hvor der blev taget blodprøver for at undersøge, om det indeholdt euforiserende stoffer.
 - 3 Den 22. juli 2022, om morgenen, blev der i K.P.'s fravær foretaget en ransagning af hans hjem. Uden K.P.'s medvirken blev der også i det videre forløb af sagen foretaget analyse af videoovervågningen af de gader, hvor han havde kørt bil.
 - 4 Testresultatet viste, at de stoffer, som K.P. var i besiddelse af, var marihuana og amfetamin. Den 22. juli 2022, klokken 12.15, blev han sigtet for overtrædelse af artikel 62, stk. 1, i loven om forebyggelse af stofmisbrug.
 - 5 K.P. blev vejledt om retten til at få beskikket en forsvarer efter eget valg og muligheden for at få en beskikket forsvarer på grund af sine økonomiske forhold. Han blev også vejledt om retten til at afgive forklaring, retten til at nægte at afgive forklaring og besvare spørgsmål. Afhøringsrapporten nævner ikke nuværende eller tidligere psykiske funktionsnedsættelser hos den pågældende.
 - 6 K.P. nægtede sig skyldig i lovovertrædelsen. Han nægtede at afgive forklaring, underskrive afhøringsprotokollen og gennemgå sagens akter ved afslutning af efterforskningen. Afhøringen blev ikke optaget ved lyd- eller billedoptagelse. Der deltog ingen forsvarer ved afhøringen. Den myndighed, der førte sagen, anmodede ikke retten om at beskikke en forsvarer. K.P. blev løsladt fra tilbageholdelsen klokken 12.31, den 22. juli 2022.
 - 7 Resultatet af blodprøven viste en amfetaminkoncentration på (156,2 ng/ml), som af eksperter blev klassificeret som en tilstand af »påvirkning af et stof med samme virkning som alkohol«.
 - 8 I august 2022 traf politiet en afgørelse om at udvide sigtelsen med en overtrædelse af artikel 178a, stk. 1, i straffeloven, som ikke umiddelbart blev meddelt K.P. Den afhørte psykiater erklærede, at K.P., på grund af forværring af symptomerne på en psykisk sygdom, ikke kunne deltage i de retlige procedurer.

- 9 Af de lægelige journaler, som anklageren har indhentet, fremgår, at K.P. siden 2021 gentagne gange har været indlagt på psykiatriske hospitaler, herunder den 22. juli 2022 og i perioden fra den 8. august 2022 til den 30. september 2022, på grund af psykiske og psykotiske lidelser.
- 10 Beslutningen om at udvide sigtelsen blev meddelt K.P. den 14. oktober, og han blev afhørt på et psykiatrisk hospital uden en forsvarers tilstedeværelse. Han blev vejledt på samme måde som ved den første afhøring. Afhøringen blev hverken lyd- eller billedoptaget. K.P. nægtede sigtelserne og nægtede at afgive forklaring, men han anmodede om aktindsigt ved efterforskningens afslutning og om en skriftlig begrundelse for sigtelserne. Begrundelsen blev forkyndt for hans mor den 27. oktober 2022.
- 11 K.P. forlod det psykiatriske hospital den 20. oktober 2022. Den 23. november 2022 blev der af én sagkyndig afgivet en udtalelse om de stoffer, der blev fundet på K. P., vedanholdelsen.
- 12 Den 2. december 2022 mødte K.P. op på politistationen for at få adgang til sagsakterne, men han besluttede at afstå fra denne handling. På det tidspunkt havde han hverken en forsvarer efter eget valg eller en beskikket forsvarer. Han indgav ikke nogen anmodninger om at indlevere beviser.
- 13 Den 15. december blev anklageskriftet mod K.P. udarbejdet af en politibetjent, godkendt af anklageren og indgivet til Sąd Rejonowy we Włocławku (retten i førsteinstans i Włocławek). Den 17. januar 2023 blev K.P.'s fuldmagt til at lade sig repræsentere af sin advokat fremlagt.
- 14 Ved afgørelse af 28. februar 2023 henviste retten, i henhold til artikel 344a, stk. 1, i strafferetsplejeloven, sagen til anklageren ved Prokuratura Rejonowa we Włocławku (førsteinstansanklagemyndigheden i Włocławek) med henblik på at efterforske yderligere ved at afhøre K.P. med en forsvarer til stede og indhente udtalelser fra sagkyndige psykiatere om K.P.'s mentale helbred på gerningstidspunktet og under sagen.
- 15 Den 3. marts 2023 indgav anklageren en klage over denne afgørelse og gjorde gældende, at der ikke var behov for yderligere bevismateriale, og at den indhentede lægelige dokumentation ikke nødvendiggjorde sagkyndiges undersøgelse af K.P. for at fastslå hans mentale helbredstilstand.
- 16 Den 29. marts 2023 ophævede Sąd Okręgowy we Włocławku (regionalretten i Włocławek) afgørelsen af 28. februar 2023, og sagen blev sendt tilbage til Sąd Rejonowy we Włocławku (retten i første instans i Włocławek).
- 17 Den forelæggende ret har bemærket, at den overordnede for Prokurator Rejonowy we Włocławku (førsteinstansanklagemyndigheden i Włocławek), der som offentlig anklager er part i sagen mod K.P., er Prokurator Generalny (øverste anklager), der samtidigt er justitsminister, og den øverste anklager leder,

personligt eller gennem sine underordnede, anklagemyndighedens aktiviteter ved at udstede befalinger, retningslinjer og ordre.

Kort fremstilling for begrundelsen for forelæggelsen

Begrundelse for det første, det andet, det tredje, det femte, det sjette, det syvende, det niende og det tiende spørgsmål

- 18 Sagen ved den forelæggende ret vedrører en mistænkt/tiltalt, der tidligere har været behandlet på psykiatriske afdelinger på flere sygehuse. I forbindelse med efterforskningsforanstaltninger, fra den første afhøring til anklageskriftets indgivelse, fik han ikke adgang til en forsvarer. Hans behov som en person, der formodes at være særligt udsat eller en sårbar person, blev ikke identificeret, og han fik ikke mulighed for at gøre indsigelser til denne manglende vurdering. Han blev også afhørt imens han opholdt sig på en psykiatrisk afdeling. Afhøringerne blev hverken lyd- eller billedoptaget. Der blev ikke indhentet en specialistudtalelse om den tiltaltes mentale tilstand, dvs. det blev ikke fastslået, om han på gerningstidspunktet kunne forstå gerningsindholdet eller kontrollere sin adfærd, eller om han overhovedet kunne deltage i retssagen og forsvare sig selv på en selvstændig og fornuftig måde.
- 19 På grund af ukorrekt og ufuldstændig gennemførelse af disse direktiver i den polske retsorden, blev den sigtede frataget de minimumsstandarder for beskyttelse, som han er berettiget til i henhold til direktiv 2016/1919 og 2013/48.
- 20 Den forelæggende ret bemærker, at for sårbare personer (og personer, der er blevet diagnosticeret med psykiske lidelser, bør utvivlsomt anses for sådanne), styrker direktiv 2016/1919 garantikarakteren af bestemmelserne i direktiv 2013/48. Dette betyder, at efterforskningsmyndighederne i forhold til sådanne personer ikke blot er forpligtede til at anerkende den sigtedes særligt udsatte situation og vurdere denne korrekt i overensstemmelse med kravene i direktiv 2016/1919, men de er også forpligtede til at sikre, at sådanne personer, i overensstemmelse med bestemmelserne i direktiv 2013/48, har ret til adgang til advokatbistand inden for en passende tidsramme og på en sådan måde, at de reelt og effektivt kan udøve deres ret til forsvar, før de afhøres af politiet eller en anden retshåndhævende eller retslig myndighed og på det tidspunkt, hvor retshåndhævende myndigheder eller andre kompetente myndigheder udfører efterforsknings- eller andre bevisskrings foranstaltninger.
- 21 Bestemmelserne i den nationale strafferetsplejelov specificerer ikke, hvornår og i hvilken form identifikationen (herunder den foreløbige vurdering) af den sigtedes behov skal finde sted og indfører ikke på forhånd foreløbig (ad hoc) advokatbistand til den sigtede. Ifølge artikel 79, stk. 1, nr. 3 og 4, i strafferetsplejeloven skal tiltalte i straffesager have en forsvarer, hvis der er begrundet tvivl om, hvorvidt hans evne til at forstå gerningens betydning eller kontrollere sin adfærd var ikke-eksisterende eller væsentligt begrænset på

gerningstidspunktet (nr. 3), og hvis der er rimelig tvivl om, hvorvidt hans psykiske helbredstilstand tillader ham at deltage i retssagen eller forsvare sig på en selvstændig og fornuftig måde (nr. 4). Disse tilfælde, hvor det er obligatorisk at have en forsvar, fremgår dog ikke som krav i de nationale retsplejebestemmelser, og i henhold til artikel 79, stk. 3, i strafferetsplejeloven om, at efterforskningsmyndighederne straks skal identificere og vurdere en sådan situation, og i henhold til artikel 79, stk. 3, i strafferetsplejeloven, er tilstedeværelse af en forsvarer som udgangspunkt kun obligatorisk i hovedforhandlingsfasen i de tilfælde, der er nævnt i artikel 79, stk. 1, nr. 3 og 4, i strafferetsplejeloven.

- 22 Imidlertid anser den forelæggende ret gennemførelsen af identifikationsforanstaltninger og ad hoc advokatbistand til den sigtede, navnlig allerede inden den første afhøring i efterforskningsfasen, som et krav i direktiv 2016/1919 og 2013/48. Dette krav er imidlertid ikke gennemført i den polske retsorden. En anerkendelse af de nævnte direktivers direkte virkning i denne henseende ville muliggøre gennemførelse af identifikationsforanstaltninger og ad hoc advokatbistand til den sigtede inden den første afhøring, samt absolut respekt for hans rettigheder som mistænkt, vil gøre det muligt at identificere og i det mindste yde foreløbig juridisk bistand til den mistænkte før den første afhøring og respektere hans rettigheder som mistænkt. Det er under den første afhøring, at den afhørtes forsvarsløshed og sårbarhed over for eventuel påvirkning er størst.
- 23 Bestemmelserne i polsk strafferet giver heller ikke mulighed for at afhøringen af personen, som er omfattet af direktiv 2016/1919 og Kommissionens henstilling, bliver optaget. Den forelæggende ret er klar over, at henstillingen er en ikke-bindende retsakt (soft law), men den har alligevel en oplysende og forklarende funktion i forhold til bestemmelserne i begge direktiver. Nationale domstole er imidlertid forpligtede til at tage hensyn til anbefalinger fra EU-organerne, hvor henstillingerne måtte uddybe fortolkningen af andre bestemmelser i EU-retten. Henstillingen om udarbejdelse af en audiovisuel optagelse har til formål at styrke den mistænktes processuelle garantier, bl.a. ved at muliggøre undersøgelsen af, om de retshåndhavende myndigheder, uden unødigt forsinkelse, har vurderet, om der er grundlag for at yde advokatbistand (også ad hoc). En sådan foreløbig vurdering bør også ske ved en proceduremæssig handling. Der er ikke krav om, at en sådan afgørelse kan anfægtes, men rettigheden bør kunne underlægges prøvelse.
- 24 Efter artikel 147, stk. 1, i strafferetsplejeloven er der mulighed for at lave en audiovisuel optagelse af afhøringen af en mistænkt, uden dog at angive situationen for afhøring i efterforskningen af en mistænkt, der må antages at være særligt udsat. I praksis foretages sådanne optagelser ikke på dette trin i efterforskningen. Når en sådan optagelse mangler, er det ikke muligt efterfølgende at foretage en vurdering af, om der overhovedet er gjort et forsøg på at identificere og vurdere, at den sigtede har særlige behov, eller om vedkommende var i stand til at forstå vejledningen.

- 25 Ifølge artikel 2, stk. 1 i direktiv 2016/1919 aktualiseres retten til at få beskikket en offentlig forsvarer allerede på tidspunktet for tilbageholdelsen, det vil sige ved frihedsberøvelsen (litra a), eller ved gennemførelse af bestemte efterforskningsmæssige eller bevissikrende foranstaltninger, som den mistænkte kan eller skal deltage i (litra c), herunder også i efterforskningsfasen, før politiets eller en anden myndigheds afhøring af personen eller før udførelse af efterforskningsmæssige og bevissikrende foranstaltninger.
- 26 Den forelæggende ret har påpeget, at der i procesretten ikke findes en mekanisme, der modvirker eller afhjælper en retshåndhævende myndigheds forsømmelser eller undladelser i denne henseende. Dette underminerer ofte den mistænkte ret til forsvar.
- 27 Ifølge den forelæggende ret skal rettigheder, der følger af disse direktiver, finde direkte vertikal anvendelse i forhold til borgere, eftersom fristen for gennemførelse af direktiv 2016/1919 er udløbet (den 25. maj 2019), og da fristen for gennemførelse af direktiv 2013/48 er udløbet (den 27. november 2016). De relevante bestemmelser i direktiverne bliver imidlertid ikke overholdt i efterforskningsfasen.
- 28 Ifølge den forelæggende ret er den primære udfordring forbundet med den manglende gennemførelse af direktiv 2016/1919 og direktiv 2013/48 og af Kommissionens henstilling, at af retten til advokatbistand for en person, der formodes at være særligt udsat, fra det øjeblik der er mistanke om, at personen har begået en forbudt handling ikke er sikret. Uden advokatbistand, kan den person, der er nævnt i direktiv 2016/1919, ikke vide, hvilke rettigheder den pågældende har, og hvilket omfang rettighederne antager.
- 29 I henhold til artikel 31, stk. 1 og 2, i den polske straffelov begår en person ikke en strafbar lovovertrædelse, hvis den pågældende på grund af psykisk sygdom, mental retardering eller anden forstyrrelse af mentale funktioner ikke kunne forstå gerningsindholdet eller kontrollere sin adfærd på gerningstidspunktet, og hvis hans evne til at forstå gerningsindholdet eller at kontrollere sin adfærd var væsentligt begrænset på gerningstidspunktet, kan retten anvende en ekstraordinær straflempe. Ifølge den forelæggende ret er det uacceptabelt, at manglende identifikation af en sådan sårbar person resulterer i, at der bliver indgivet et anklageskrift til retten mod denne.
- 30 I henhold til EU-retten skal mistænkte og tiltalte i straffesager, der muligvis er sårbare på grund af tvivl om deres fysiske eller psykiske tilstand, have en advokat (retshjælp) i overensstemmelse med national ret (artikel 79, stk. 1, nr. 3 og 4, i strafferetsplejeloven) og direktiv 2013/48 samt direktiv 2016/1919. Ifølge betragtning 19. til direktiv 2016/1919 er det statens pligt uden unødigt forsinkelse at bevilge retshjælp til den pågældende, og senest inden den pågældende afhøres af politiet. Hvis dette ikke er muligt, bør de retshåndhævende myndigheder i hvert fald ex officio bevilge retshjælp på et akut eller foreløbigt grundlag før afhøringen eller under bevisoptagelsen.

- 31 Imidlertid regulerer bestemmelserne i den polske strafferetsplejelov i begrænset omfang spørgsmål relateret til reel og effektiv adgang til obligatorisk forsvar og regulerer ikke spørgsmål om en forsvarsadvokats tilstedeværelse ved den første afhøring af den mistænkte person og under andre processuelle handlinger med den mistænkte deltage, selv når det er obligatorisk, at der er beskikket en forsvarer.
- 32 En fravigelse af kravet om, at der sker en øjeblikkelig afhøring af den mistænkte, efter, at han er blevet gjort bekendt med sigtelse mod ham, når der ikke er retlige grunde til, at han ikke ad hoc er blevet beskikket en forsvarer eller ex officio har fået foreløbig retshjælp, hvilket følger af artikel 313, stk. 1, i strafferetsplejeloven, er i strid med retten til advokatbistand »før afhøring«, hvilket følger af de pågældende direktiver. Det fremgår af artikel 301 i strafferetsplejeloven, at den mistænkte, i efterforskningsfasen, kun afhøres ved forsvarerens tilstedeværelse, hvis den mistænkte anmoder om dette, og forsvarerens fravær forhindrer ikke afhøringen.
- 33 For at sikre EU-rettens effektivitet i forhold til situationen i den foreliggende sag, henviser den forelæggende ret til princippet om direkte virkning af ikke-gennemførte eller ukorrekt gennemførte EU-direktiver. Ifølge den forelæggende ret er bestemmelserne i direktiv 2016/1919, sammenholdt med Kommissionens henstilling og bestemmelserne i direktiv 2013/48, der er nævnt i det første, det andet, det tredje, det femte, det sjette, det syvende, det niende og det tiende spørgsmål, som også finder anvendelse på de mistænkte, klare og præcise og giver ikke anledning til fortolkningstvivel. De er også ubetingede. Den forelæggende ret ønsker derfor at få bekræftet, at disse bestemmelser opfylder kriterierne for direkte virkning.

Begrundelse for det fjerde og det ottende spørgsmål

- 34 Den forelæggende ret har anført, at der, efter dens opfattelse, er en konflikt mellem de nationale regler (strafferetsplejeloven) og EU-retten. Den forelæggende ret søger at fastslå, at på grund af ukorrekt gennemførelse af EU-retten og i betragtning af den direkte virkning af direktivernes bestemmelser inden for det ovenfor anførte anvendelsesområde, er domstole og alle andre retshåndhævende myndigheder på alle stadier af straffeprocessen forpligtede til at se bort fra bestemmelser i national ret, der er i strid med EU-retten. De gældende procesregler i Polen indeholder ikke blot ikke præcist definerede løsninger, der garanterer alle partens rettigheder i henhold til direktiv 2016/1919 og 2013/48, men de indeholder bestemmelser, der forhindrer, at procedurebestemmelserne bliver fortolket i overensstemmelse med EU-retten.
- 35 I henhold til artikel 79, stk. 3, i strafferetsplejeloven er en forsvarsadvokats tilstedeværelse kun obligatorisk under retssagen og i de retsmøder, hvor den tiltalte tilstedeværelse er obligatorisk.
- 36 Det fremgår af artikel 301 i strafferetsplejeloven, at den mistænkte kun afhøres ved forsvarerens tilstedeværelse, hvis den mistænkte anmoder om dette, og

forsvarerens fravær (uanset årsag) forhindrer ikke afhøringen. Afhøring af en mistænkt (eller sigtet) person, der muligvis er særligt udsat eller en sårbar person, uden mulighed for, at denne får kontakt med en forsvarsadvokat og uden at sikre dennes deltagelse i proceduren, udgør derfor ikke en overtrædelse af strafferetsplejelovens regler. Polsk strafferet indeholder heller ikke bestemmelser om bevilling af retshjælp på et akut eller foreløbigt grundlag allerede på tidspunktet for identifikation af den mistænkte behov. Det er almindeligt antaget, at anklageren i efterforskningsfasen først anmoder retten om beskikkelse af en offentlig forsvarer for den mistænkte, efter at der er indhentet en specialistudtalelse, og hvor den mistænkte i sagen allerede er blevet afhørt, og der er rejst sigtelser mod ham.

- 37 Den generelle ordlyd af strafferetsplejelovens artikel 301 medfører, efter den forelæggende rets opfattelse, at forpligtelsen til at afhøre den mistænkte med tilstedeværelse af en forsvarer, som fastsat heri, savner specifikt indhold. Mens anklageren, i sagen mod K.P., indsamlede yderligere oplysninger om den mistænkte helbredstilstand, fortsatte de bevismæssige foranstaltninger, uden at han blev beskikket en forsvarer. Alle de vigtigste efterforskningskridt skete således uden den mistænkte havde fået beskikket en forsvarer.
- 38 Polske straffeprocessretlige bestemmelser tilsidesætter – henset til det ovenfor nævnte – enten bestemmelserne i direktiverne eller er uforenelige med dem. Den forelæggende ret finder derfor, at det er væsentligt, at både domstole og alle statslige retshåndhavende myndigheder undlader at anvende de bestemmelser i national ret, som forhindrer en effektiv anvendelse af EU-retten. Hvis det imidlertid er tilstrækkeligt at anvende en overensstemmende fortolkning, er både domstolene og andre statslige retshåndhavende myndigheder forpligtede til at anvende denne.
- 39 Den forelæggende ret påpeger også, at der er en mulig uoverensstemmelse mellem ordlyden af 27. betragtning i direktiv 2016/1919 og artikel 344a i strafferetsplejelovent, som tillader, at sagen bliver overført til anklageren med henblik på at efterforske eller undersøge sagen yderligere, hvis sagens akter viser, at der er væsentlige mangler i efterforskningen, især hvis der er behov for at indhente yderligere beviser, og når det ville medføre betydelige vanskeligheder at inddrage domstolene. Denne bestemmelse omhandler dog manglen på beviser i sagen og nævner ikke den mistænkte processuelle garantier.

Begrundelse for det ellefte, det tolvte og det trettende spørgsmål

- 40 Det ellefte, det tolvte og det trettende spørgsmål fra den forelæggende ret har til hensigt at fastlægge et effektivt retsmiddel for at sikre rettighederne for en mistænkt i en straffesag, der verserer for den forelæggende ret, og at virkningerne af krænkelsen af den pågældendes rettigheder i henhold til direktiv 2016/1919, og supplerende i henhold til direktiv 2013/48 kan elimineres. Behovet for at indføre et sådant effektivt retsmiddel følger af artikel 8 i direktiv 2016/1919 og artikel 12 i direktiv 2013/48.

- 41 Direktiv 2013/48 og direktiv 2016/1919 henviser til gældende praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (herefter »EMD«) vedrørende retten til at lade sig bistå af en advokat, og konsekvenserne ved krænkelse af denne ret, og derfor peger de på behovet for at overholde de standarder, der er fastsat i EMRK i denne henseende.
- 42 Den forelæggende ret henleder navnlig opmærksomheden på Menneskerettighedsdomstolens domme i Salduz-, Ibrahim- og Beuze-sagerne og konkluderer, at Menneskerettighedsdomstolens praksis viser, at det ikke accepteres, at de udtalelser, som den tiltalte har afgivet i efterforskningsfasen, uden han har haft adgang til advokatbistand og uden at det tilstrækkeligt er forklaret, hvilke konsekvenser afgivelse af forklaring har, anvendes som bevismateriale i retssagen.
- 43 I lyset af Menneskerettighedsdomstolens praksis er en krænkelse af retten til en forsvarer derfor en alvorlig grund til ekskludering af beviser, der er opnået på en sådan måde. I henhold til polsk national ret er en sådan tilgang imidlertid i strid med strafferetsplejelovens artikel 168a, hvorefter beviser ikke kan anses for at være uantagelige alene med den begrundelse, at de er opnået i strid med procedurens bestemmelser eller ved en forbudt handling som omhandlet i straffelovens artikel 1 (strafansvarsbetingelserne), medmindre beviset blev opnået i forbindelse med udøvelse af en offentlig tjenstemands pligter, når lovovertrædelsen omfatter: drab, forsætlig legemsbeskadigelse eller frihedsberøvelse. Selv om EU-lovgiver i direktiv 2013/48 ikke har indført et generelt forbud mod anvendelse af beviser, der er opnået på en måde, der krænker retten til adgang til advokatbistand, har den fastsat et krav om, at vurderingen skal foretages på en særlig måde, under hensyntagen til behovet for at sikre en retfærdig behandling af tiltalte/mistænkte.
- 44 Af denne grund finder den forelæggende ret, at bestemmelserne i direktiv 2013/48 om effektive retsmidler betyder, at retten skal se bort fra strafferetsplejelovens artikel 168a ved vurdering af forklaringerne afgivet af den mistænkte/tiltalte, der ikke har fået retten til adgang til advokatbistand, og anser derfor den udførte proceduremæssig foranstaltning som uantagelig. Derefter bør retten forsøge at fjerne den uacceptable processuelle foranstaltning fra bevismaterialet og gentage foranstaltningen, således at dette sker i overensstemmelse med loven, navnlig i forhold til retten til at have en forsvarer til stede. For at dette kan lade sig gøre, bør retten hjemvise sagen til efterforskningsfasen (artikel 344a i strafferetsplejeloven), og pålægge anklageren at fjerne krænkelserne.
- 45 Den forelæggende ret påpeger, at der i den foreliggende sag er tale om en række krænkelser af den mistænktes rettigheder (afhøring uden advokat, to situationer, der rejser tvivl om den mistænktes evne til at forstå betydningen af foranstaltningerne, der er anvendt mod ham, og muligheden for at opretholde ytringsfriheden, herunder på et psykiatrisk hospital), hvor det ikke er muligt at fjerne krænkelserne på tidspunktet for retssagen, og eksistensen af krænkelserne

påvirker i væsentlig grad vurderingen af lovligheden af den metode, der bliver brugt til at indsamle beviser i sagen.

- 46 Den forelæggende ret ser således artikel 344a i strafferetsplejeloven som det eneste effektive og tilgængelige retsmiddel, der er til rådighed i den polske strafferetlige procedure, som omhandlet i artikel 12, i direktiv 2013/48, som faktisk effektivt kan fjerne overtrædelser af retten til et forsvar for den mistænkte på dette stadie af efterforskningen.

Begrundelse for det fjortende og det femtende spørgsmål

- 47 Den forelæggende ret ønsker oplyst, om den offentlige anklager er forpligtet til at anerkende den direkte virkning af dette direktivs bestemmelser efter udløbet af fristen for dets gennemførelse. Den forelæggende ret er af den opfattelse, at de polske retshåndhævende myndigheder ikke anerkender den direkte virkning i efterforskningsfasen og baserer udelukkende deres afgørelser på ordlyden af bestemmelserne i de polske love, hvilket forkaster betydningen af direktiv 2016/1919 i den polske retsorden.
- 48 Efter afslutning af efterforskningen og indgivelse af anklageskrift til retten, bliver anklageren part i sagen. Indtil dette tidspunkt er anklageren imidlertid en del af den myndighed, der fører sagen, og udøver derfor retshåndhævelse i bred forstand. Anklageren kan rejse tiltale og indgive et anklageskrift mod en person, men anklageren kan også henlægge sagen. Ifølge artikel 6 i lov om den offentlige anklagemyndighed, er anklageren forpligtet til at foretage handlinger, der er fastsat i love og følge princippet om upartiskhed og princippet om ligebehandling af alle borgere. Dette indebærer en forpligtelse til overholdelse af EU-retten. Imidlertid forekommer der krænkelser af rettigheder i efterforskningsfasen, der gennemføres med deltagelse af personer, der er omfattet af beskyttelsen i direktiv 2016/1919, hvilket ikke er gennemført fuldt ud.
- 49 Under henvisning til Domstolens praksis, herunder dom af 27. maj 2019, OG og PI (anklagemyndighederne i Lübeck og Zwickau), C-508/18 og C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, finder den forelæggende ret, at uafhængighed også bør gælde for efterforskningsmyndighederne, der, hvor de anvender EU-retten. Den forelæggende ret har påpeget, at Domstolen i denne dom kraftigt kritiserede de situationer, hvor garantien for de grundlæggende rettigheder i Den Europæiske Union blev overdraget til en myndighed, som den udøvende magt (justitsministeren) kan give bindende instrukser til, og understregede, at dette er i strid med princippet om retten til effektiv retsbeskyttelse.
- 50 I det polske strafferetssystem kan overordnede anklagere for førsteinstansanklagere samt Prokurator Generalny (øverste anklager), (som også er justitsminister og dermed en del af den udøvende magt) til enhver tid og i enhver sag beslutte, at en førsteinstansanklager kan ændre på den retlige klassificering af den begåede forbrydelse, anmode om anvendelse af tvangsindgreb i form af varetægtsfængsling, anvende andre frihedsberøvende

foranstaltninger, rejse tiltale eller henlægge sagen eller undlade at anerkende den direkte virkning af en direktivbestemmelse, der ikke er gennemført i den polske lovgivning inden for den fastsatte frist.

- 51 Justitsministeren besidder i henhold til artikel 1, stk. 2, i loven om den offentlige anklagemyndighed, stillingen som Prokurator Generalny (øverste anklager), og er i henhold til artikel 13, stk. 2, i loven om den offentlige anklagemyndighed, en overordnet for anklagerne ved anklagemyndighedens almindelige organisatoriske enheder. Han har beføjelse til at udstede ordrer, retningslinjer og instruktioner (jf. artikel 13, stk. 1, i lov om den offentlige anklagemyndighed), mens en anklager ved en almindelig organisatorisk enhed i anklagemyndigheden er forpligtet til at udføre en udstedt ordre eller instruks, og endda retningslinjer fra den overordnede.
- 52 Princippet om anklagernes uafhængighed sikrer borgeren, at myndigheden opretholder retsstatsprincippet. Dette er en garanti for retten til en retfærdig og upartisk rettergang. I det nuværende normative system i Republikken Polen, kan en politiker, der samtidigt er justitsminister og Prokurator Generalny (den øverste anklager), de facto påvirke forløbet af enhver straffesag og endda indirekte (gennem den såkaldte udfrysningseffekt) påvirke domstolsafgørelser, og i endnu højere grad anklagerne i underordnede anklagemyndighedsenheder.
- 53 I forhold til udøvelse af den såkaldte udfrysningseffekt på anklagere henviser den forelæggende ret til artikel 106, stk. 3, i lov om den offentlige anklagemyndighed, som giver mulighed for at udlåne en anklager i op til 12 måneder om året, uden hans samtykke, til en anklagemyndighed på det sted, hvor den udlånte har bopæl, eller til en anklagemyndighed beliggende i det område, hvor den udlånte arbejder. Sådanne udlån burde være ekstraordinære, men i perioden fra den 4. marts 2016 til den 31. december 2019 blev mindst 60 anklagere udlånt til lavere enheder som en slags disciplinærstraf. En anden, lige så alvorlig form for disciplinærstraf, er at udlåne en anklager til en anden anklagemyndighed, der er beliggende uden for hans arbejds- eller bopælssted i op til 6 måneder uden dennes samtykke. Den forelæggende ret er af den opfattelse, at udøvelsen af indflydelse (anvendelse af udfrysningseffekten) på retsvæsenet kan være dikteret af ønsket om, at myndigheden ikke direkte skal anvende EU-retten.
- 54 Domstolens fortolkning i forhold til dette er nødvendig for at afklare, om EU-rettens principper skal fortolkes på en sådan måde, at de er til hinder for, at der findes bestemmelser i national lovgivning, hvorefter det er muligt at lægge pres på retsvæsenets myndigheder i en retning, som begrænser eller udelukker disse myndigheders direkte anvendelse af EU-retten, og især for at udelukke nationale regler, der afholder en dommer eller en anklager fra at ophæve virkningerne af en sådan national lovgivning for at sikre, at EU-reglerne er fuldt ud effektive. Ved manglende svar på disse spørgsmål er der en alvorlig risiko, uanset svarene på det første til det tolvte spørgsmål, for, at dommen i hovedsagen ikke vil kunne fuldbyrdes på grund af eksistensen af undertrykkende ordninger i den nationale retsorden (den nævnte degradering, udlån eller overførsel) og indgribende

mekanismer (retningslinjer og instruktioner), der effektivt kan forhindre en sådan fuldbyrdelse.

- 55 Sąd Rejonowy we Włocławku (retten i første instans i Włocławek) anmoder om anvendelse af en fremskyndet procedure i henhold til artikel 105, stk. 1, i Domstolens procesreglement.

ARBEJDS
DOKUMENT